

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ОСВІТНІХ КОМПЕТЕНЦІЙ

FOREIGN EXPERIENCE OF BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH THE PRISM OF EDUCATIONAL COMPETENCES

Вивчення іноземного досвіду щодо формування освітніх компетенцій дає змогу адаптувати його до місцевих умов, зберігаючи конкурентоспроможність, аналізувати, адаптувати та впроваджувати інновації у локальний контекст, створювати більш якісний і сучасний контент для фахівців, сприяти розвитку навичок аналізу та адаптації стратегій, які забезпечують успіх на глобальному рівні. Встановлено, що популяризація підприємництва як ключової компетенції є важливим інструментом Європейського Союзу для заохочення громадян розробляти інноваційні рішення суспільних проблем і створювати продукти з додатковою соціально-економічною цінністю. ЄС активно впроваджує керівні принципи інтеграції підприємництва в освітню систему та професійну підготовку, сприяючи розвитку ключових компетенцій на всіх етапах життя громадян. Визначено вісім компетенцій, серед яких грамотність, багатомовність, цифрові, підприємницькі та міжособистісні навички. В умовах стрімких змін на ринку праці набуває значення здатність швидко перекваліфікуватися. У сучасній освіті важливу роль відіграє концепція розвитку компетенцій 4К: творчість, комунікація, співпраця та критичне мислення. Згідно з підходом 4К, ці навички є основою для адаптації до сучасного бізнес-середовища. На прикладі Польщі продемонстровано, як країна впроваджує розвиток підприємницьких навичок у освітню програму. Базовий рівень включає економічну та цифрову грамотність, основи права, підприємницькі навички, соціальну відповідальність та практичний досвід.

Ключові слова: бізнес, підприємництво, освітні компетенції, розвиток, навчання, бізнес-середовище.

УДК 331.101.262

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.15-20>

Дроздовська Л.О.¹

асистент кафедри менеджменту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Твердоух Б.В.²

аспірант кафедри економічної теорії,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Панчишин В.М.³

аспірант кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва,
Інститут економіки і менеджменту
Національного університету
«Львівська політехніка»

Drozdovska Lyubov

Ivan Franko National University of Lviv

Tverdoukh Bohdan

Ivan Franko National University of Lviv

Panchyshyn Volodymyr

Institute of Economics and Management
Lviv Polytechnic National University

The study of foreign experience in the development of educational competencies allows us to adapt it to local conditions while maintaining competitiveness, analyze, adapt and implement innovations in the local context, create better and more up-to-date content for professionals, and promote the development of skills in analyzing and adapting strategies that ensure success at the global level. In the process of conducting the research, methods of general scientific and special nature were applied, namely: analysis and synthesis, abstraction, comparison, induction and deduction. It has been established that the promotion of entrepreneurship as a key competence is an important tool of the European Union to encourage citizens to develop innovative solutions to social problems and create products with additional socio-economic value. The EU is actively implementing guidelines for integrating entrepreneurship into the educational system and vocational training, promoting the development of key competencies at all stages of citizens' lives. The European Commission, in cooperation with EU member states, aims to provide citizens with the necessary knowledge, skills and attitudes for personal development, professional fulfillment, integration into society and participation in public life. Eight competencies have been identified, including literacy, multilingualism, digital, entrepreneurial, and interpersonal skills. In the face of rapid changes in the labor market, the ability to quickly retrain is becoming increasingly important. The concept of developing 4K competencies plays an important role in modern education: creativity, communication, collaboration, and critical thinking. In the EU, the training of specialists in the business environment is moving to the development of 4K competencies – creativity, communication, collaboration and critical thinking. The example of Poland demonstrates how the country integrates the development of entrepreneurial skills into the educational program. The basic level includes economic and digital literacy, basic law, entrepreneurial skills, social responsibility, and practical experience.

Key words: business, entrepreneurship, educational competencies, development, training, business environment.

Постановка проблеми. У сучасному світі бізнес дедалі частіше виходить на міжнародні ринки, що вимагає знання глобальних практик і тенденцій. У багатьох країнах підприємництво стає двигуном інновацій, і вивчення їхнього досвіду сприяє впровадженню технологій, що підвищують ефективність бізнесу. Вивчення іноземного досвіду щодо формування освітніх компетенцій дає змогу адаптувати його до місцевих умов, зберігаючи конкурентоспроможність, аналізувати, адаптувати та впроваджувати інновації у локальний контекст, створювати більш якісний і сучасний контент для

фахівців, сприяти розвитку навичок аналізу та адаптації стратегій, які забезпечують успіх на глобальному рівні. Це підвищує кваліфікацію працівників і сприяє їхньому професійному зростанню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглядаючи наукову літературу з питань управління підприємством, варто підкреслити, що дослідники Лебідь О. [1], Сновидович І. [2], Вебер К. [7], Дабаб М. [7], Саадатманд М. [7] наголошують на значущості освітніх компетенцій співробітників організацій у процесі створення та розвитку бізнесу. Для того щоб залишатися

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3029-9851>

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7436-1495>

³ ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5357-0395>

конкурентоспроможними, компанії повинні навчати своїх працівників, запроваджувати системи підготовки кадрів, активно діяти на ринку та змагатися з іншими підприємствами. Проте, сучасні умови розвитку бізнесу в конкурентному середовищі вимагають акценту на дослідженні освітніх компетенцій, з урахуванням нових зарubinних тенденцій.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз підходів, спрямованих на популяризацію підприємництва як ключової компетенції в зарубіжних країнах, вивчення впливу цих підходів на розвиток освітніх компетенцій, розробка рекомендацій щодо інтеграції підприємницьких навичок у систему освіти та професійної підготовки.

Методи дослідження. У процесі проведення наукового дослідження були застосовано методи загальнонаукового та спеціального характеру, а саме: аналіз і синтез, абстрагування, порівняння, індукція і дедукція.

Виклад основного матеріалу дослідження. Популяризація підприємництва як ключової компетенції заохочує громадян ЄС розробляти інноваційні рішення суспільних проблем та створювати продукти з додатковою соціально-економічною цінністю.

В ЄС розроблено низку керівних принципів для інтеграції підприємництва системи освіти та професійної підготовки. Навчання бізнесу підтримується заходами, що реалізуються в рамках різних програм, зокрема програми Erasmus+ для людей, які навчаються, стажуються або беруть участь у проектах стратегічного партнерства за кордоном [6]. Освіта і навчання, зокрема, відіграють ключову роль у тому, щоб дати можливість молодим людям розвинути ці компетенції і, таким чином, забезпечити їм умови для найкращого старту в житті.

Європейська Комісія разом з державами-членами ЄС прагне забезпечити, щоб усі громадяни, починаючи з раннього віку, набували ключових компетентностей та базових навичок і продовжували навчання протягом усього життя. Ці ключові компетентності – це знання, навички та ставлення, необхідні кожній людині для особистої реалізації та розвитку, функціонування на ринку праці, інтеграції в суспільство та участі в громадському житті.

Концепція навчання протягом усього життя полягає у сприянні розвитку ключових компетентностей шляхом надання якісної освіти, професійної підготовки та можливостей для навчання впродовж життя для всіх. Розроблено напрями надання допомоги у впровадженні методів викладання та навчання, заснованих на компетентностях, просування різноманітних стратегій навчання в різних контекстах з метою навчання впродовж життя, вивчення методів оцінювання та перевірки ключових компетентностей [6].

Загалом визначено вісім ключових компетентностей, необхідних для особистої самореалізації, здорового та сталого способу життя, працевлаштування, активної громадянської позиції та соціальної інтеграції: грамотність, багатомовність, математичні, природничо-наукові та інженерні навички, цифрові та технічні компетентності, навички міжособистісного спілкування та здатність набувати нових компетентностей, активна громадянська позиція, підприємливість, культурна обізнаність та самовираження [5].

Новий Європейський порядок денний у сфері навичок включає десять заходів, спрямованих на те, щоб зробити відповідне навчання бізнесу доступним для громадян ЄС, дати їм змогу набути потрібних навичок і підтримати їх у цьому. Розроблено дорожню карту підприємництва як керівництво до дії, спрямоване на розкриття підприємницького потенціалу Європи шляхом усунення бар'єрів для підприємництва, що приведе до революційних змін підприємницької культури в ЄС [6]. Панорама навичок ЄС регулярно відстежує мінливі потреби європейської економіки та набуття навичок на національному та європейському рівнях. Панорама надає інформацію та аналітичні дані про тенденції розвитку навичок на національному та європейському рівнях.

Ринок праці швидко змінюється. Здатність швидко перекваліфікуватися або набути нових компетенцій за короткий проміжок часу є більш корисною, ніж ґрунтовне, наполегливе та довготривале навчання в межах однієї галузі. У сучасній освіті повинні з'являтися нові напрямки та способи навчання.

У країнах ЄС для підготовки фахівців у бізнес-середовищі відбувається перехід на розвиток 4К-компетентностей – творчість, комунікація, співпраця та критичне мислення (creativity, communication, cooperation, critical thinking) [3]. Сильний акцент робиться на тренуванні міжособистісних навичок, а також роботі в команді, комунікації та критичному мисленню.

В освіті і бізнесі все більшого значення набуває концепцію 4К. Автор концепції Жеремі Ламрі ґрунтується на спостереженнях за змінами на ринку праці [3]. Зростаюча конкуренція з постійно зменшуваними ресурсами, а також глобалізація і технологічний прогрес, що супроводжується автоматизацією, призводить до абсолютно нових викликів та моделей роботи підприємництва.

У концепції 4К акцент ставиться на розвитку ключових навичок, необхідних для успіху в сучасному суспільстві та бізнес-середовищі. Згідно з підходом 4К, творчість, комунікація, співпраця та критичне мислення – це якості, необхідні для набуття гнучкості у бізнес-середовищі. Кожен із цих елементів має своє значення: творчість (здатність генерувати нові ідеї, нестандартні рішення

та інновації, уміння адаптуватися до змін і створювати нові продукти, процеси чи концепції, розроблення унікальних бізнес-стратегій і творчих підходів до вирішення проблем), комунікація (навички ефективного обміну інформацією в усній та письмовій формах, уміння слухати, розуміти та переконувати співрозмовників, ведення переговорів, управління командами та створення успішних партнерств), співпраця (уміння працювати в командах, ділитися ідеями та знаходити спільні рішення, розвиток толерантності до інших точок зору і вміння будувати партнерські відносини, досягнення колективних цілей та ефективного управління проєктами), критичне мислення (здатність аналізувати інформацію, оцінювати аргументи та приймати обґрунтовані рішення, вміння розпізнавати приховані ризики та знаходити оптимальні рішення, оцінка ринкових можливостей, аналізі конкурентів і розв'язанні складних проблем).

Країни Європи поступово впроваджують концепції 4K у початковій освіті. Базовий обсяг щодо освітніх вимог для підготовки учнів до бізнес-середовища на прикладі Польщі включає економічну грамотність (основи економіки (попит і пропозиція, ринок, конкуренція), знання основ фінансової грамотності (банківські послуги, кредити, інвестиції), розуміння ролі підприємництва в економіці), основи права та регуляції (знання основ трудового законодавства, регуляторні вимоги щодо відкриття та ведення бізнесу, основи податкової системи Польщі), підприємницькі навички (створення бізнес-плану, оцінка ринкових можливостей, розробка стратегії запуску та розвитку бізнесу), цифрова грамотність (робота з базовими офісними програмами, знання інструментів для управління бізнесом (CRM, ERP), основи цифрового маркетингу), соціальні та комунікативні навички (вміння працювати в команді, розвиток навичок публічних виступів і презентацій, техніки ефективного

Таблиця 1

Вимоги до індивідуальних компетенцій з розвитку підприємництва в Польщі

Рівні	Вимоги
Необхідний	<ul style="list-style-type: none"> - розуміння значення термінів: стиль лідерства, мотивація, ефект синергії дохід, витрати та виручка, професійна етика, корупція тощо, - перераховування характеристик ефективного лідера (керівника) команди, - розуміння та аргументація основних методів мотивації працівників, - пояснення бізнес-плану, - визначення мікро- та макросередовища підприємства, - перераховування етичних та неетичних дій в бізнесі, - визначення та аргументація суті і завдань соціальної відповідальності, а також відповідальності підприємств.
Базовий	<ul style="list-style-type: none"> - перелічування та характеристика елементів та процесу управління, - перераховування та аргументація принципів організації роботи в компанії, - розуміння та пояснення стилів управління, - опис можливих джерел фінансування бізнесу, - пояснення найчастіших причин невдач у бізнесі, - аргументація принципів складання бізнес-плану, елементів бізнес-плану, - перелік та характеристика видів витрат, - ідентифікація та характеристика основних етичних цінностей в бізнесі, видів корупції, причин, наслідків та шляхів протидії корупції, переваг корпоративної соціальної відповідальності для навколишнього середовища, переваг для компаній, що випливають з корпоративної соціальної відповідальності
Розширений	<ul style="list-style-type: none"> - демонстрація ефективності поєднання різних способів мотивації та контролю підлеглих, - пояснення контролінгу в процесі управління компанією, - пошук ідей для власного бізнесу на основі аналізу ринку та досвіду інших підприємств, - характеристика етапів започаткування власної справи, - обґрунтування доцільності складання бізнес-плану незалежно від етапів розвитку підприємства, - розроблення в команді попередньої концепції власної справи, - аналіз мікро- та макросередовища підприємства, - демонстрація негативного впливу тіньової економіки на економіку країни
Доповнений	<ul style="list-style-type: none"> - демонстрація важливості менеджменту для досягнення бізнес-цілей, - оцінювання бізнес-ідей з точки зору інноваційності, - визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз підприємства, використовуючи SWOT-аналіз та інші інструменти
Переважаючий	<ul style="list-style-type: none"> - демонстрація важливості захисту інтелектуальної власності в бізнесі, - презентація концепції власного бізнесу, удосконалення на основі зворотного зв'язку, - складання звіту про прибутки та збитки, - створення та аналіз фінансового плану для запропонованого бізнесу

Джерело: розроблено авторами на основі [8]

ділового спілкування), практичний досвід (проходження бізнес-практики в реальних компаніях, участь у бізнес-симуляціях і стартап-проектах), іноземна мова (опанування ділової англійської мови, вивчення ключових термінів бізнес-середовища). Вказані освітні вимоги формують у молоді необхідний набір знань і навичок для адаптації до сучасного бізнес-середовища, забезпечуючи їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Приклад базового обсягу щодо освітніх вимог для підготовки учнів до бізнес-середовища з розвитку підприємництва у Польщі наведено у табл. 1.

Також розроблено низку інструментів для підтримки розвитку підприємницького духу серед громадян ЄС. Одним з них є HEInnovate як інструмент самоаналізу для закладів вищої освіти, які бажають дослідити свій інноваційний потенціал [4]. Він передбачає процес ідентифікації, визначення пріоритетів та планування дій, діагностує сильні та слабкі сторони, відкриває дискусію щодо підприємницького (інноваційного) характеру установи та дозволяє порівняти та протиставити еволюцію з часом, дозволяє оцінити заклад за допомогою низки тверджень, пов'язаних з його підприємницькою діяльністю, включаючи лідерство, кадрове забезпечення та зв'язки з бізнесом.

Дискусія. Популяризація підприємництва як ключової компетенції є важливою складовою стратегії ЄС щодо розвитку людського капіталу та зміцнення економіки. Інтеграція бізнес освіти в систему освіти та професійної підготовки сприяє розвитку інноваційних рішень, здатних відповідати на сучасні виклики суспільства. У сучасному світі концепція навчання протягом життя стає основою для розвитку компетенцій, включаючи підприємливість, цифрову грамотність, міжособистісне спілкування та критичне мислення. Особливу увагу приділено концепції 4K. На прикладі Польщі видно, що базові освітні вимоги для розвитку підприємницьких компетенцій включають економічну та цифрову грамотність, підприємницькі навички, знання основ права та регуляцій, соціальні та комунікативні навички, а також практичний досвід.

Висновки. Популяризація підприємництва та інтеграція підприємницької освіти в освітні програми ЄС є необхідною умовою для створення суспільства, здатного адаптуватися до нових викликів та економічних змін. Освіта, орієнтована на розвиток освітніх компетенцій, зокрема підприємливості, забезпечує громадян ЄС інструментами для інноваційної діяльності та вирішення суспільних проблем. Концепція 4K стала важливим елементом підготовки фахівців у бізнес-середовищі, сприяючи формуванню критично мислячих, творчих та комунікабельних професіоналів. Впровадження подібних ініціатив створює основу для підвищення конкурентоспроможності європейської економіки та сталого розвитку суспільства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лебідь О. В. Формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури: теоретико-методичний аспект: монографія. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. 416 с.
2. Юринець З. В., Сновидович І. Г. Компетентнісний підхід у сфері вищої освіти. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. № 46. С. 201-212.
3. 4 C's: Communication, Collaboration, Creativity and Critical Thinking. URL: <https://school-education.ec.europa.eu/en/learn/courses/4-cs-communication-collaboration-creativity-and-critical-thinking>
4. About HEInnovate. European Commission's DG Education and Culture. URL: <https://heinnovate.eu/en/about/heinnovate>
5. Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. European Education Area. URL: <https://education.ec.europa.eu/pl/focus-topics/improving-quality/key-competences>
6. Development of skills. European Education Area. URL: <https://education.ec.europa.eu/pl/focus-topics/improving-quality-equity/key-competences-lifelong-learning/skills-development>
7. Saadatmand M., Dabab M., Weber C. Dynamics of competition and strategy. A literature review of strategic management models and frameworks. Portland International Conference on Management of Engineering and Technology (PICMET), Honolulu, HI, USA, 19-23 August. 2018. P. 1-14.
8. Wymagania edukacyjne Krok w biznes i zarządzanie. URL: https://www.zspjasieniec.pl/images/wymagania/Biznes_i_zarzadzanie_klasa_2.pdf

REFERENCES:

1. Lebid O.V. (2017). Formuvannia hotovnostimajbutnoho kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu do stratehichnoho upravlinniav umovakh mahistratury: teoretyko-metodychnyjaspekt [Formation of the future head of a generaleducational institution for strategic management in the conditions of the magistracy: theoretical and methodological aspect]. Dnipro: Alfred Nobel University, 416 p. [In Ukrainian].
2. Yurynets Z.V., Snovydyvych I.G.(2020). Kompetentnisnyy pidkhid u sferi vyshchoyi osvity [Competency approach in the field of higher education]. *Strategy of economic development of Ukraine*, no. 46, pp. 201-212 [In Ukrainian].
3. 4 C's: Communication, Collaboration, Creativity and Critical Thinking. Available at: <https://school-education.ec.europa.eu/en/learn/courses/4-cs-communication-collaboration-creativity-and-critical-thinking>
4. About HEInnovate. European Commission's DG Education and Culture. Available at: <https://heinnovate.eu/en/about/heinnovate>
5. Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. European Education Area. Available at: <https://education.ec.europa.eu/pl/focus-topics/improving-quality/key-competences>

6. Development of skills. European Education Area. Available at: <https://education.ec.europa.eu/pl/focus-topics/improving-quality-equity/key-competences-lifelong-learning/skills-development>

7. Saadatmand M., Daba, M., Weber C. (2018). Dynamics of competition and strategy. A literature review of strategic management models and frameworks, Papers

Presented at the 2018 Portland International Conference on Management of Engineering and Technology (PICMET), Honolulu, HI, USA, 19-23 August, pp. 1-14.

8. Wymagania edukacyjne Krok w biznes i zarządzanie. Available at: https://www.zspjasieniec.pl/images/wymagania/Biznes_i_zarzadzanie_klasa_2.pdf [In Poland]